

બીલીમોરા અને નવસારીના જીલ્લા પરસ્તો વિષેનો ખ્યાલ.

રચનાર—લીમણલાલ પેસ્તાનજી બગાશી.

સાખી.

નેવાને જઈએ ફરેતી માછીવારે હાલ હાલમાં,
 માછીઓને ઘેરે તે ધુણે છે છુટા બાલમાં,
 ખેડી હશે ભંગ ઉગાડી તે પોતાની તાલમાં,
 મતરેલી સોપારી લઈને રાખી હશે ગાલમાં
 અગરબતી ને નારીએલ સુકાને ખીજ ધાલમાં
 કેવા ફંદામો ફસી છે માછીઓની ભલમાં
 ખાસડાં જગનાં પડે છે, કંઈ નથી એ માલમાં
 એવી રાંડોનું ગયું ક્યાં મોત આ દુકાલમાં

ઘોશો.

નરક ફંડ તમારે સાર છે,
 જગતમાં મોટું કાળું છે ;
 તમોને બેહેસ્ત અકાર છે,
 દોજખ તમને બહુ પ્યાર છે,
 દીવસના ત્યાં તો અંધાર છે,
 રાખશ લોકોનું નગાર છે ;
 આખરે રીખી રીખી મરશે,
 કંઈ કર્યુક તમો ભરશે.

લાવણી-રમત મેરીઝનની.

કલજુમનો પાદારો આશુ થયો દુનીયામો-મારી જન, નાપાકી દોર થયો જરી,
દોજખની નારોથી આજ કાલ બગડી નવસારી.
કું કહું હકીકત કાન ખરીને સમજો; મારી જન-કહું છું ત્રીસ વેરસતી વાત;
ધુણનારીનો કહું દાખલો કેવી દશે કમજન!
દાલમો આપું એ બદીને નાખુદ કરવી; મારી જન-જેઠાં કોઈ ખડતલ ખરો જ નન,
વલસાડમા એક હતો પારસી ઘણાજ હીમતવાન.
લખીયો કામજા જોનાપર હકીકત સાથે; મારી જન-તુરત તે આપો બારીયાવાડ,
સરવે ચાતે કહી હકીકત ધુણનારીનો સાર.

શેર.

તે હતો બાંધાનો હીમતવાન તે શુરો,
સરવે વાતે તે હરેક કામમાં પુરો,
નહીં હતો કોઈથી વાતમો તે અધુરો,
બાપુ વલસાડો પેહલવાની કંગુરો.

મારી જન-રવીવાર મુકરર કાંધો ધારી, દોજખની નારોથી આજ કાલ બગડી નવસારી.

ચાક ૧.

નીકલીયા ઘરેથી સંપ કરીને ચલાશે; મારી જન-હડવું નહી કોઈએ હીમત હારી,
ફના ફાત્યો કરી દમને કાદો નામ બારી.
ચારોએ લીધી મજબુત લાકડી સાથે; મારી જન-ધુણતાં બ્યા બ્યાં નરનારી
કાયદો બાબુ મુકીને કીધો “ મારશલ લો ” જરી.
ધુણતો તો ત્યાં એક હલકી વરણુનો ઢેડો; મારી જન-નાસવા લાગો ખેડોની સાથ,
પહેલે પકડી કીધો મસાલો, જનમની રહેશે યાદ.

શેર.

ગામડેની હતી એ પારસી જનની નારી,
એક હતી પારસણ મલેસરી ઘરબારી,
લાવીંતી આપવા એ ઇજાર એ સાડી,
થઈ ગઈ ઢેડાની ત્યાં મજબુત ખુદારી.

મારી જન-લાગી ત્યાં શરમીંદગી બારી-દોજખની નારોથી આજ કાલ
બગડી નવસારી,

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૭૭૫૮૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ દિવ્ય, ૫૨૮-૧૭૧ પિણ

વિષય ૬-૩

શ્લોક ૨.

થઈ ખચર દસતુરજ દારખજીને ઘેરે, મારી જન-બોલાવી મંગાવીયા અમને,

કામ બજાવી આયા, શાખાસી આપું છું તમને.

તે નાપાકોને છોડી દીધી એ બોલું, મારી જન-સાવરી હતી અમારી પાસ,

કોની બેરી ને કોણની વડુ, હું કરતે તેની તપાસ.

ત્યાં વહાલાંને તેડી ફજેતી કરતે; મારી જન-સાંબળો દારખજી દસતુરજ

આપણી કામની થાને ફજેતી, તેથી રહ્યાથા દુર.

શેર.

ક્યાં ગયા તે દસતુર દેશાઈ દાવર ગાજી,

કેમ છોડી બેઠા છે હવે ધરમની આજી,

દોજખી પાપીને જોઈ ધાવો છે રાજી,

દેખાડો લોકોને ખાલી દુરતાજી.

મારી જન-સાગે છે જખમ સોને કારી-દોજખની નારોથી આજ કાલ

બગડી નવસારી.

શ્લોક ૩.

બંધ થયું તે વખતે નવસારી ધુલુવાનું-મારી જન-કાલીયાવાડી કરીને ગામ,

ધુલુનો ત્યાં એક બીજો બાઈલો, જેનું હરગોવન નામ.

ફરતા ફરતા ત્યાંનીકલી ગયા જન ચહારો મારી જન, હતી તે સુંદર ચાંદની રાત,

મલીયા જઈને બાઈલાને, કીધી સંકુકે વાત.

ધુલુવામો નથી કંઈ શંકા, જુત કે ડાકણ. મારી જન-પેટને થકી સરવે સાધન,

મત્રે છે અમને પેટ ભરીને દહી, દુધ માંખણ.

શેર.

બંધ કરીશ તમારી જાતને મારે હાથે,

જુએથી જખન બેસી રહો નીરાળે,

આપું છું વચન હું તમોને મારે હાથે,

દોસમાં ના રાખો જુદાઈ કંઈ બી વાતે.

મારી જન-નથી કરતો હું જુલમમારી-દોજખની નારોથી આજ કાલ

બગડી નવસારી.

ચોક ૪.

જગત યાવો તમે બીલીમોરાના લોકો-મારી જન-કરો તમે ધુણવાનું નાખું,
 જનતા ઇલાજે તમે કરીને ઠેકાણે લાવો શુધ.
 તમે વાંચે ચહનામું જરાથોસ્તનું કરમાન-મારીજન-શું નસીવત કરી
 ગીયા તમને,

પુતપરસ્તી છોડો તમે, ગમ લાગે છે અમને.

કુણ્ણના ધર્તીએ નરકમાં નાખી દેઓ-મારીજન-છોડી દો તમે બધું કુદરાન,
 જામાંજર લેવો નામ યથાનું નહી તો થશે હેરાન.

શેર.

નહી મલી જગા પીરોને બીજાં કોઈ સહેરે,
 પછી આવી લાગા ઝીના જગાને ઘેરે,
 થઈ એથી તો સામી માછનને લેહેરે,
 થઈ દેવ દરજની ધીભરા બાણુને મેહેરે.

મારી જન-જગતની પડશે શીટકારી-દોજખની નારોથી આજકાલ
 બગડી નવસારી.

ચોક ૫.

હવે આંખ ઉઘાડો બીલીમોરાના લોકો-મારી જન-ઉંઘાર્થ કેમ ગમ છે
 અનજુમન ?

સાંભળો કાન ખોલીને યાય છે ફના ફાતીયો ધન.

માછણુ પહેરે છે રેશમી ઘાટની સાડી-મારી જન, આંગપર દાગીના ભરપુર,
 એ ત્રાહત છે પારસણીની કરવી પડશે મનજુર.

ત્યાં કારબારમાં જુવાન પારસી જાને-મારી જન-“ઈનતરપીનતર”નું કરે તે કામ,
 દીવાખની હાર કુલોના કરે તે ઈનતેજમ.

એ કામનો છે ખરો બદખાલ-મારી જન-મોઢાપર લીયાનતીઓનું નુર,
 એવી છંદગી ગુમરીને જુવાની કરે છે ધુત્ર.

શેર.

કાંપે છે મવકલ મોત તમેથી થર થર,

દોજખના દેવથી સમજી રાખે છે મનપર,
 વખત આવે પડશે કુખ જે તનપર,
 વલ્લ વગરના બીખ માંગશે ઘર ઘર,
 જુહાફી દોર ના રહેશે જણો ધડીભર,
 જગતના લોકો હમશે તમેને ખડ ખડ.

મારી જન-હમણું તો એશકરે. ભરી-દોળખની નારોથી આજકાલ
બગડી નવસારી.

ચોક ૬.

હવે પુછું હકીકત શરૂની રીતે તમને-મારી જન-ગણોછો તમે મઝહબ પ્યારી-
ધમાન ખાતર જન તમારો બખશો છો ભરી.

જેનખી લોકોનું શહીદોમાં છે નામ-મારીજન-ઉમતને ખાતર થયા કુરબાન,
કાશીરોને હાથે પ્યાસા આપ્યો પોતાનો જન.

શેર.

જે પાણી લેવા ગયો ચાલી અપ્યાસ,
કાશીરો જલ્દી આવી લાગા ત્યાં પાસ,
તીરોનો માર ત્યાં ચાલી રહ્યો તો ખાસ,
જ્યાં સુકાઈ થયો જીવનો નાશ.

મારી જન-રડતીથી બાલી સકાના ભારી-દોળખની નારોથી આજ કાલ
બગડી નવસારી.

ચોક ૭.

તમે સમજો દીલમે મુસલમાનો દીનદાર, મારી જન-ઉમતને ખાતર થયા કુરબાન,
તેજ ઉમત છો તમે, સાંબળો હકીકતે મહેરબાન.

તમે નજરે જુવો છો કંઈ વરસોથી બાધ-મારીજન-દીલમાં નથી રાખતા ઝનુન,
ધાંચી ગોલા દેડા માછી જાતના છે તે મધુન.

શેર.

ક્યાં ગયા અસલના મુસલમાનો બાધ ?
જુવો છો નજરે બદકેલી ગુમરાઈ,
પીરોની દરવાની કરે છે ને હવકાઈ,
નીચ કામ થઈને કરે છે ત્યાં સરસાઈ.

મારી જન, કરે ત્યાં ગોલો જમાદારી-દોળખની નારોથી આજકાલ બગડી નવસારી.

ચોક ૮.

એ વાન વધુ કહું અકલની મોમીનો-મારીજન-કહો તમે સત્ય વચનની વાત
ઓલીઆઓની તુરબત એક કે એ રહે છે આબાદ ?

બીન અક્ષીનેખી પુછી જોશો જેવારે-મારીજન-કરશે તે કયું નહીં સંખાત
એ તુરબત જે માને તેને કહેવો ખરે કમખાત.

૨૧
શેર !

જે બીલીભોરામાં ધુણે છે ઝીનો ગોઝો,
પઈસાથી ભરે છે ગાત દીવસ તે ખોઝો,
સોમી માછલ્યુનો પારસણો પર ડોળો,
એ કગાઈ નહીં તો બીચું શું તે ખોઝો ?

મારી જન-આગલ ૧૭૨૧ તમને ભારી-દોજખની નારોથી આજ કાલ
બગડી નવસારી.

ચોક ૯.

તમે હવુખી ચેતી બીલીભોરાના લોકા-મારી જન-ગઈ ક્યાં તમારી એ શુધ યુધ ?
જરથોસ્તી ધરમને તથા ધર્મને થઈ જશો નામુદ.
કંઈ હશે નુખમમાં ફેર, અમને લાગે છે; મારી જન-ત્યાં લગણુ અને નહીં એ ગાન,
વગર મલાહજો ગોલાને ત્યાં પડી રહે દીન રાત.

શેર.

કોઈ નીકસે જરથોસ્તી ખરી માયનો પુત,
ગોલા માછલ્યુને કરી દીએ નામુદ,
જે મારે બુસકો આ રણુમાં સામુત,
ત્યારેજ ઉઘટે શેડીયાઓની શુધ યુધ.

મારી જન-મુંડાવો તમે મુછ દાઢી દોજખની નારોથી આજ કાલ બગડી નવસારી.

ચોક ૧૮.

ધરખાર છોડીને પડી રહે ધુણવામાં-મારી જન-વરસા તક રહે ગોલાને ઘેર,
મનમાં સમજો નરનારી, તે હમગત છે કે દેડ ?
તે ઘેરમાં રહે છે સરવે ન્યાતના મરદો-મારી જન-ગયે કેમ સમજો નરનારી,
એમલાહજો ફેરે ઘેરમો, ખુટી પર સાડી.

શેર.

મનથી સમજો છે હું છું પાક પતીંગત,
પરદામાં પાંગે જરદો, નામ ખીજ,
શીખામણુ સાંભળી કહેશે જાંથી મટીજ,
નથી અનગુમનની બીક, તું જાંથી-હટીંગત.

મારી જન-એવીને શું સમજો ધારી-દોજખની નારોથી આજ કાલ
બગડી નવસારી.

શ્રોક ૧૧.

ગાએકવાડી રાજમાં સુખો હતો બાહાદુર-મારી જન-સંવત ૧૬૫૩નું તે સાક્ષ,
આવી લાગા બીલીમોરામાં આપો તેવોને ખ્યાલ.
અબર કાદતાં તેવોને માલમ પડ્યું-મારી જન-રહે છે એક ગોશો ધુણનાર,
હુકમ કીધો કે બાંજ તોડીને કરે ત્યાં સર્વળું ખુદાર.

શેર.

મસતાન કરીને બીજો હતો ધુણનારો,
અણસમજીને તે હંમેશનો ઠગનારો,
લાંકાને કાઢીયો પરદેશનો રહેનારો,
ગુપ્તો હતો જે સાચાનો કહેનારો.

મારી જન રમ્યનતી રાખે અબરદારી-દોજખની નારોથી આજ કાલ
અગડી નવસારી.

શ્રોક ૧૨.

જે બીલીમોરામાં અનજીમનનું ફંડ છે-મારી જન-સરવેથી વધુ તેમાં નાણું,
અનજીમનના ગંવાર અંદર ચાય ખાનું.
સરવે ચીજો ગોઠા જીણાને ત્યાંની-મારી જન-નારીએલ ધી ચોખાને જીળ,
એ બધી ચીજ છે કિતારમાંની નથી કશી સંભાલ.

શેર.

શું નથી બીજી દુકાન બીલીમોરામાં ?
નાંખો છો પૈસા જીણાના ખોળામાં,
હું સમજીવું છું વાત બહુ થોડામાં,
અબજ લોકોની અકલ રહે જોડામાં.

મારી જન-બીલીમોરા તારી તે બલીદારી-દોજખની નારોથી આજ કાલ
અગડી નવસારી.

શ્રોક ૧૩.

જરથોસ્તી ધરમને માને ખરાં જે દીલથી-મારી જન-નહીં રહે કાઈ દીન દુખીયારો,
રહે મોઢાં પર નુર હંમેશાં, રહે તે સુખીયારો.
એ દીન દુખાઉને જોશો તમા જેવારે-મારી જન-ન જોશો જરા રતી પણ નુર,
એવા લોકોની જીંદગી ઉપર પડે હંમેશાં ધુળ.

શેર.

નહીં આવે મદદમાં તમોને ધીબરો બાણો,
જીણા ગોશો ને ત્રીજો જીણો મામો,

ત્રીકમ ગોષો ના જોઈ તમારી સામે,
આ ફનીયાથી ગુમ થશે તમારાં નામો;
મારી જન-દોળખી શું જાણે ફનીયાદારી, દોળખની નારોથી આજ કાલ
બગડી નવસારી.

ચોક્ક ૧૪.

જો કહી કહીકન ખેલે બોલ છે સાચો-મારી જન-સરવે જે અદ્વરોનાં નામ,
મેળુદ છે તે અમારી પાસે હરને ઠેકાણું ગામ.
જો રહેશે ધર્મી હર્મેશનું જે ચાલુ મારી જન-કિયાડ કરશું લખી અદનામ,
ત્યારેજ ઉદ્ધરશે આંખ સરવેની જોઈને ધનિતેજમ.

શેર.

પાળીની ઉપર પથર નથી તરવાનો,
એવી નાપાકોથી કમુ નથી ડરવાનો,
આયો છે વખત ધુલુનારાં મેરવાનો,
તમે દોળખીઓને હવે દેડે કરવાનો.
મારી જન-મારશો ગુનાહની ચીચીયારી, દોળખની નારોથી આજ કાલ
બગડી નવસારી.

ચોક્ક ૧૫.

હું હાલ તુરત ખામોશ રહું છું ભાઈ-મારી જન-જેઠું કવો જમે છે રંગ,
સુધરે છે કે બગડે છે તે જણાઈ જશે દંગ.
તેજને ચીમકી બસ છે આ વખતમાં-મારી જન-જેવાનો હશે જેવોને સંગ,
આવી તમારી નામેચીથી શેતાન થાશે દંગ.

શેર.

ધુલુનારાનો છું આપ, ભુતનો કાકો,
નાચુદ કરવામાં પડી ગયો છે સાખો,
તે ખુબ વીચારી તમારા મનમાં રાખો,
ગુમરાહી તમારી સંડાસ અંદર નાખો,
મારી જન-નામ છે લીમજી બંબાલી-દોળખની નારોથી આજ કાલ
બગડી નવસારી.

આ ચોર્પાનું “ગુજરાત સ્ટાન્ડર્ડ પ્રેસ” હરીજ મન્જીવ સુરતમાં
શ. ઉત્તમરામ ઉમેદરામ રેશમવાળાએ છાપ્યું છે અને મી. લીમજીભાઈ
પેસનજી બંબાલીએ બારીઆવાડ, નવસારી ખાતેથી પ્રગટ કાઢ્યું છે.

